

ZVYKY A TRADICE NA VSI I.

ÚVODNÍ SLOVO

Milé čtenářky, milí čtenáři,

připravili jsme pro Vás čtvrté vydání Informačního zpravodaje Centra společných služeb Mikroregionu urbanická brázda. Spolu s tímto zpravodajem Připojujeme část, věnovanou Zvykům a tradicím na vsi, první část, která je věnovaná první polovině kalendářního roku.

Lidé na vsi se vždy rádi bavili, dodržovali různé zvyky a obyčeje. V následujícím textu si připomeneme historický význam některých tradic v průběhu roku a jak to s nimi je v současné době.

Představitelé obcí v Mikroregionu urbanická brázda mají spolu s občany, zájem o udržení a rozvoj společenského, kulturního a duchovního života v obci. Základem veškerého dění jsou především spolky jak dobrovolné, tak i organizované a občanská sdružení.

Naše obce již od minulosti patřily k vesnicím, kde se v hojném počtu udržovaly a i nadále udržují místní tradice a zvyky, provázející ves celý kalendářní rok.

Mikroregion urbanická brázda vydal ve spolupráci se svými členskými obcemi cyklomapu Zvyky a obyčeje na vsi v čase, kterou si můžete vyzvednout na svých obecních úřadech (náhled na poslední straně této přílohy).

Tříkrálové koledování (leden)

6. ledna – na **Tři krále** končí vánoční období a ve většině rodin se odstrojuje stromček. Dříve bývalo zvykem, že se druhý den ráno jeho dřevem zatopilo a uvařila se káva, která tak za tou vši nádherou udělala definitivní tečku. Skončilo vánoční období a s ním oslava narození Krista a začala příprava na nejdůležitější křesťanský svátek – Velikonoce.

Tříkrálová koleda má dlouhou tradici. Původně ji vykonával kantor se svými žáky, později kněz s ministranty. Přišli do domu, modlili se a zpívali, vykuřovali kadidlem a kropili svěcenou vodou, kterou den předem spolu s křídou posvětili. Na dveře nebo silný dřevěný rám nad nimi napsali písmena K+M+B a letopočet. Tato obchůzka měla slavnostní ráz a jejím smyslem bylo požehnání všem navštíveným domům i lidem, kteří v nich bydleli a uchránit je tak od neštěstí, nemocí a podobných nepříjemností. Děti se jako koledníci začaly na venkově objevovat o něco později, nakonec to byly převážně děti z nejhudších rodin. Jejich masky byly jednoduché a tvořily je většinou dlouhé bílé košile přepásané provazem, červeným šátkem nebo šerpou. Na hlavách měly papírové koruny zdobené malůvkami a zlatým nebo stříbrným papírem, vousy z koudele nebo vaty. I v současnosti vycházejí koledníci na Tříkrálové koledování.

Roudnické tříkrálové koledování | foto: Martina Kopřivová

Tříkrálová koleda má v obci Kratonohy dlouhou tradici, i když uběhly roky, kdy se nekoledovalo. Výtěžek sbírky je určen na pomoc nemocným, handicapovaným, seniorům, matkám s dětmi v tísní a dalším jinak sociálně potřebným skupinám lidí a to zejména v regionech, kde sbírka probíhá. Každý rok se této akci zúčastní čtyři skupinky dětí základní a mateřské školy. V průběhu letošní Tříkrálové sbírky se díky štědrým dárcům sešla v Kratonohách a v místní části Michnovce zatím nejvyšší částka v dosavadní historii – celkem 16 027 Kč.

Iveta Kašparová

Tříkrálové koledování začalo v Roudnici v roce 1991, kdy členky Spolku žen přestrojené do bílých košilí a s papírovými korunami na hlavách začaly navštěvovat roudnické domácnosti. Zazpívaly nejznámější koledu „My tři králové“ a křídou napsaly na vstupní dveře domu K+M+B a letopočet. Finanční příspěvek od občanů pak použily při pořádání akcí pro děti v průběhu roku. A tak to chodí až do dnes jen s tím rozdílem, že koledy zpívají a štěstí zdraví vinšují dětské koledníci.

PŘÍLOHA

K obnovení Tříkrálového koledování ve Hvozdnicích došlo po roce 2010. Inspirací byly okolní obce a charitativní sbírka. Každým rokem 6. ledna v podvečer obcházejí králové hvozdnická stavení. Zpívají, někteří hrají na flétny a žehnají každému domu. S sebou mají i malé pokladničky, do kterých dostávají finanční příspěvky od místních občanů. Všechny příspěvky odevzdávají do obecní pokladny a za ně podniknou nějaký zajímavý výlet anebo se nakoupí nový hrací prvek na dětské hřiště. I když je naše obec malá, vždy vypravíme několik skupinek koledníků za doprovodu dospělých osob. V mnoha rodinách se na koledníky pečlivě připravují a těší se na příjemnou návštěvu, která podporuje tuto krásnou tradici.

Mgr. Lenka Šlechtová

Tříkrálová sbírka probíhá i v dalších obcích Mikroregionu.

Masopust (únor)

Období Masopustu zahrnuje období od Tří králů až do začátku postní doby. Oslavy masopustu byly vždycky společenskou záležitostí a lidé se při nich dobře bavili tancem, jídlem, pitím a přemírou bujnosti. Dobré jídlo souviselo s pocitem, že s nadcházejícím jarem a novou úrodou už není třeba úzkostlivě šetřit zásoby. Průvody masek neměly závazná pravidla. Obvykle se jednalo o obchůzku od domu k domu, přičemž se zpívalo, tancovalo a žertovalo na adresu jejich obyvatel, prováděly se různé zlomyslnosti jako mazání sazemi, házení do sněhu. Masky byly všude pohoštěny a ještě dostávaly výslužku, jídlo i peníze. Ty se pak společně propily v hospodě.

Masopust je v Kratonohách novou tradicí. Je to setkání usměvavých občanů, typických masek Masopustu, ale i masek originálních. Myslivci připravují pohoštění s výborným ovarem a prdelačkou a skupina muzikantů, která v průvodu obcí dodá celé akci pravé veselí se zpěvem a tancem, je pro pořadatele nejlepší poděkování, které dodá chuť pořádat další a další akce.

Také v Syrovátce se podařilo obnovit tradici pořádání obecních masopustů. První byl po dlouhých letech zorganizován v únoru 2015 a letos tak již pořádně jeho třetí ročník. Potěšitelný je nárůst zájmu občanů aktivně se zúčastnit. A proto letos bude dokonce masopustní průvod po části obce, protože se očekává velké množství masopustních masek. Připraveny budou vepřové hody- pro aktivní účastníky v maskách zdarma.

Dr. Leoš Petr

PŘÍLOHA

Tato tradice byla po roce 1990 obnovena také v Roudnici a v posledních letech také v Želí, Sedlicích a Dobřenicích. Masopustní průvody projdou vesnicí, navštíví domácnosti a večer se tancuje v hospodě. V každé obci jsou tradiční i nové masky a různé zvyklosti.

Sedlice

Roudnice

V březnu, po dlouhé zimě **lidé vynášeli ze vsi smrt** neboli zimu. Smrt představovala figurína, které se říkalo Morana, Mořena, Mařena nebo Smrtholka. Zhotovovala se tak, že se na dřevěnou hůl obalenou hadry a slámou obvykle navlékla dívčí košile. Obličej se namaloval a celá postava se pak zdobila pentlemi a papírovými květinami. Někdy měla velké korále z bílých vyfouknutých vajec a zavěšené prázdné šnečí ulity. Mládež figurínu vynesla společně z vesnice a podle možností a tradice jí buď hodila do vody, nebo svrhla ze skály.

Vítání Jara

Přinášení líta neboli nového léta byla dívčí záležitost, kolední obchůzka po vsi s koledami či říkadly. Tradiční líta bývala dvojího druhu buď jehličnaté stromky, nebo jívové ratolesti ozdobené bílými vejci na šňůrce, svatými obrázky a panenkou z hadříků na vrcholu. Výzdobu dotvářely řetězy ze slámy a pestrých textilních odstřížků.

I tyto jarní zvyky se u nás v regionu obnovily – děti se zpěvem vynášejí ze vsi Moranu, kterou vhodí do potoka a zpět do obce přijdou s lítem – zeleným smrčkem ozdobeným vejci a pentlemi. Poté následuje připravený kulturní program (flétnový koncert, zpívání a koledování, výstava apod.) a posezení s výborným doma připraveným občerstvením.

V Roudnici vynášejí Moranu symbolizující zimu děti z mateřské školy. Za doprovodu říkadel a zpívanek jí od budovy obecního úřadu donesou k Roudnickému potoku, kde jí pošlou po vodě ze vsi. Zpět k úřadu se vracejí se snítkami „líta“ vyrobeného z vršků jehličnatých stromků nebo z jívových ratolestí ozdobených mašlemi a s říkankou: „Líto, líto zelené, kdes tak dlouho bylo, u studánky u vody, ruce nohy mylo.“

PŘÍLOHA

Velikonoce

No a pak už jsou **Velikonoce**, jejichž nejstarší tradice je spojena s příchodem jara, slunce a tepla. Pro věřící křesťany jsou nejdůležitějším svátkem, neboť oslavují zmrtvýchvstání Krista po jeho ukřižování. Pro ostatní jsou to svátky jara, kdy se těšíme na velikonoční vejčíčka, tradiční jídla i veselou jarní výzdobu. A právě jarní výzdoba příbytků byla impulsem pro novodobou tradici – velikonoční tvoření. Zájemci se sejdou na obecním úřadě, v knihovně nebo ve škole a vlastnoručně si vyrábějí krásné jarní dekorace, které si odnesou domů a společně ochutnávají tradiční velikonoční jídla.

Čarodějnice

Filipjakubská noc (30. duben) – o tom, že noc z 30. dubna na 1. května je kouzelná, svědčí ohně planoucí na návrších kolem našich vesnic. Pálí se totiž čarodějnice. Od středověku se věřilo, že existují dny, kdy mají zlé síly větší moc než jindy. Jedním z nich byl právě poslední dubnový den a hlavně noc. Tehdy mohly nejvíce škodit čarodějnice, nazývané také bosorky, které v myslích lidí představovaly ďábelské zlo sesílané na zem. Lidé se před zlými silami čarodějnic bránili různými magickými praktikami. Patřil k nim velký úklid, pálení smetí, hluk způsobený praskáním bičem, tlučením železem, ochranu domu představovaly svícené kočky, kresby kruhů nebo křížů na vratech. Dochovaly se i zprávy o starém zvyku, kdy na filipjakubskou noc obcházel pole a obec nahé ženy a táhly za sebou pluh, kterým vyoraly kruhovou ochranu brázdu. I dnes o filipjakubské noci pořádáme čarodějnické soutěže a přehlídky a pálíme ohně.

Pálení čarodějnic je tradice, která se vždy v obcích dodržovala. Na pálení velikého ohně a zapalování košťat jsme se vždy jako děti těšily a byl to obrovský zážitek. Postupem času a také z bezpečnostních důvodů se oheň zmenšoval, ale přidaly se další

PŘÍLOHA

činnosti, které se pálení čarodějnic obohatily. A tak se soutěží v kostýmech čarodějnic a čarodějů v rozmanitých disciplínách, a na ohni se místo vycpané čarodějnice opékají párky. To nic nemění na tom, že se v tento podvečer setkáváme u ohně i ve Hvozdnicích, u ruského kuželníku. Tuto tradici si nikdy nezapomeneme připomenout a oheň si vždycky zapálíme. Pamatuji si také na pranostiku, kterou vždy říkávala moje babička „Čarodějnicí nesmí zmoknout koště, to by byl suchý rok“. To byl pro zemědělce vždycky větší strašák než ta svraštělá baba na koštěti.

Mgr. Lenka Šlechtová

U nás v Urbanicích se dodržuje pálení čarodějnic. Protože nemáme vhodné místo na velký oheň, pálíme na prostranství mezi kulturním domem a hřištěm pouze symbolickou vatra, potom na hřišti je posezení. Přesto je veselo, podle počasí i do rána.

Pavel Kratochvíl

PŘÍLOHA

Máje – v lidové tradici bývá počátek května spojen se stavěním májek – strážného ducha obce. Ověšený strom představoval nejen symbol jara, ale také lásky. Ozdobený strom se stavěl v centru vesnice na návsi nebo na jiném významném místě, kde stával až do svatodušních svátků počátkem léta. Pokud se májky nepokácely, musely se hlídat, protože ukrást máj sousedům bylo prestižní událostí. Menší májky pak stavěli chlapi před domy svých dívek. Se stavěním májek se pořádaly i taneční zábavy, většinou v režii místní mládeže. Chlapi za doprovodu hudby obcházeli své dívky, které se postupně připojovaly, průvod postupně narůstal a došel až pod ústřední májku, kde se společně tancovalo.

Tato tradice, která měla v minulých letech v Libčanech a ve Hvozdnicích obrovskou podporu a ohlas, před několika lety zanikla. Vyprávění účastníků této akce v minulosti ale nadchlo skupinu mládeže natolik, že se rozhodli obnovit tento staročeský zvyk. Tradice stavění a kácení máje je popsána v knize „České zvyky a obyčeje“ od Aleny Vondruškové a z toho vychází i naše májové veselí. Tento staročeský zvyk jsme se pokusili vzkřísit v roce 2008, a to se nám na nějakou dobu podařilo. Co se zdálo nenávratně ztraceno, bylo znovu obnoveno. Velkou úlohu sehráli rodiče „májovníků“, kteří svými barvitými vzpomínkami dokázali své ratolesti zaujmout natolik, že se neváhali obléknout do krojů a před zraky desítek, ba i stovek diváků předvést oslavu mládí tak, jak to uměli naši předci. Záštitou této akce byla Obec Hvozdnice a po dohodě se okamžitě připojila i Obec Libčany, kde se tento zvyk držel mnoho let a těšil se velké oblibě. Naše máje vodí po obcích družba, jeho osoba je velmi důležitá, neboť on žádá matku vyváděného děvčete o svolení k vyvedení a účasti na májovém veselí. Včele průvodu jde spolu s mládencem, který bude vyvádět dívku v nejbližším stavení. Chlapec po příchodu k brance domu ulomí májku a položí ji na práh u vchodu. Společně vcházejí do domu, hoch děvčeti předává červený květ a za zvuku lidové písně ji z domu vynáší v náručí, přenesou ji přes májku, opatrně postaví, aby krojovaná krása nikterak neutrpěla, a tam ji předá družbovi, který s ní zatančí několik taktů a potom už pár tančí společně. Takto je dívka vyvedena z domu, zařadí se i s mládencem do průvodu všichni jdou za zvuku lidových písniček v podání živé dechové kapely do dalšího stavení.

Když jsou všechna děvčata z domu vyvedena, přesune se celý průvod k velké máji, kde se tančí a zpívá. Poté je máj skácena a vylosován její majitel. Na máj se totiž po celou dobu slavnosti prodávají lístky. Věncem přenesou dívky do hospody, přímo do středu tanečního sálu, kde tancem se svými partnery zahájí májovou taneční zábavu. Ta je připravena nejen pro účastníky májového „vyvádění“, ale pro všechny, kteří mají rádi jaro, dobrou zábavu a dobře vědí, že máj je lásky čas a nemusí Vám být pouze krásných dvacet let.

Škoda, že po pěti letech fungování ustoupila opět tato tradice do pozadí. Tento zvyk byl obrovským zážitkem pro všechny. Jak pro účastníky, tak pro diváky. Budeme doufat, že se v mladé generaci najdou ti, kteří budou chtít naše národní zvyky vzkřísit a ukázat všem, že je zbytečné napodobovat svět, když máme tak nádherné a záviděníhodné zvyky u nás doma.

Mgr. Lenka Šlechtová

PŘÍLOHA

Brzy po svatodušních svátcích se slaví průvodem **svátek Božího těla**. Základem oslavy byly průvody věřících, které obcházely čtyři oltáře, postavené obvykle v rozích náměstí. Lidé modlitbami prosili za příznivé počasí před nastávajícím létem a za ochranu před přírodními katastrofami počínaje krupobitím a bouřemi a konče morem, hladem a válkou. Postupem času se tento svátek změnil spíše na společenskou akci ve znamení květín, které zdobily příbytky a kostely. Oslava byla příležitostí k slavnostní přehlídce místních spolků, parádních uniforem a starých cechovních praporů. Pravidelně se také zúčastňovali hasiči se svou nablýskanou technikou. Na boží tělo se těšily všechny dívky a jejich maminky, protože si mohly obléci nové bílé šaty. Posvěcené věnečky, které si pro tuto příležitost uvily, měly stejnou ochranou moc jako velikonoční kočičky.

Poutě (v průběhu roku) znamenaly putování věřících na některé svaté místo, které se stalo známé například tím, že se tam odehrál zázrak nebo došlo ke zjevení některého světce. Venkovské poutě se konaly jedenkrát ročně v den výročí patrona, ve významných místech i několikrát do roka. Vlastní poutní místo bylo většinou na kopci za vesnicí, stála tu kaple nebo kostel a cesta nahoru bývala lemována jednotlivými zastaveními křížové cesty. Zde se konala slavnostní mše, při níž věřící prosili za uzdravení z nemoci, za úspěch v hospodaření či jiné práci a podobně. Každý zapálil svíčku, někteří přinesli i drobné dárky. Po mši se obvykle věnovali zábavě, zašli do hospody nebo nakupovat na trhu svaté obrázky, pečivo a perníky, hračky, šátky a další dárky z pouti.

Dnes jsou poutě ve znamení zábav, kolotočů a dalších atrakcí, ale také svátkem, kdy se pečou poutové koláče a setkává se rodina. V některých obcích pak je pout' dnem společného sousedského posezení při hudbě nebo divadelním představení.

ZVYKY A OBYČEJE NA VSI V ČASE

Žít na vsi ve vlně lidí žítí, drahé životní podmínky se objevily. V minulosti to bylo ve většině vesnic, kde bylo obyčejné, aby každý v rodině měl alespoň jednoho koně a pár dobytka. V současnosti to už není tak samozřejmé.

Na vsi se v poslední době objevily nové obyčejy. Lidé se začínají více zajímat o svou vesnici a její historii. Využívají možnosti, které jim nabízí moderní technologie, například internetové stránky, které jim umožňují sdílet své zážitky a poznání s ostatními lidmi. To umožňuje lepší komunikaci a spolupráci mezi obyvateli vesnice.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

U nás je to obyčej, když se někdo stane členem nějaké organizace, tak si musí vzít nějakou věc, například květinu nebo svíčku, kterou mu předají. To je známé jako "vzít si věc". To znamená, že člověk se stává členem organizace a přijímá její pravidla a představy.

